

Continent sense esperança

1. — Les tribulacions de Portugal

Les condicions irregulars en què va desenrotllar-se el viatge aventurer que intentarem resenyar ens obliga a fer un breu pròleg.

Nosaltres no anàvem a l'Àfrica per tal de tornar a visitar a aquests desagradables pobles que aglutinem amb el nom de «moros». Tampoc pensàvem en faranos, etiòps, massais o safaris de qualsevol mena. I menys encara per tal de veure si s'obre d'un dimoni de vegada aquell canal que va inventar el senyor de Lesseps.

En veritat volíem fer-ho per tal de veure d'aprop els estralls que el fuet dels colonitzadors blancs havia fet en el cos i l'ànima dels negres irredents i a més per jutjar «de visu» com anava aquest assumpte de l'apartheid» de certs països llunyans.

Sentíem a dintre la il·lusió d'ésser un petit portantveu de la gran injustícia del colonialisme.

I tot això, malgrat les darreres espurnes de les guerres entre Tsombe i Lumumba i de la «masacre» dels ivos en la Biafra i també malgrat començar a bellugar-se els rebomboris lusitans que estem vivint.

Ha estat un viatge poc divertit. El nostre criteri ha canviat de manera impensada. El viatge ha resultat molt interessant però no en el sentit que esperàvem. La cosa va començar així:

Un bon divendres d'estiu volàrem vers Lisboa on se'ns havia convidat a un sopar portuguès, per part dels Transportes Aéreos Portugueses, per tal d'aconseguir clientela de «baixada», ja que de pujada sempre anaven —i encara van— ben plens.

Evidentment no havíem anat a la capital portuguesa per a cantar o ballar la «Santa spínola» sinó per a cercar l'enllaç que ens portés vers Salisbury, capital de la secessionista Rhodesia, que de fet és on començava el nostre viatge.

Tinguérem ocasió de donar una volta en autocar per la població, quina única novetat consistia en la multitud de rètols electorals —o amb característiques electorals— que s'hi veïen per totes les parets.

No era gens estrambòtic que es veiessin propagandes socialistes i comunistes enganxades damunt d'altres procedents del govern del Professor Caetano, però el que ningú no podia explicar-se és que n'hi hagués del senyor Caetano enganxades damunt de les comunistes quan l'ex-cap del govern portuguès feia ja dies que estava al Brasil i que les propagandes comunistes eren posades del dia abans.

Però és que Portugal, que ha estat sempre un pobre país i un país pobre malgrat les seves enormes colònies, té també una idea molt pobre del que són revolucions, i això, jo diria que afortunadament.

Els lusitans han arribat a la democràcia a través de les puntes de les baionetes de la seva Junta Militar i això no em negareu que és una forma ben original d'aconseguir una «democràcia». Com vindreu observant, els senyors que manen en aquest tros de península ibèrica es canvien a una velocitat inusitada compte tingut del que va estar en el govern el senyor Salazar.

El sopar que he esmentat abans, es justificava perquè teníem d'agafar el vol directe a Luanda —que com tots sabeu

és la capital d'Angola— en un «long courrier» 707 que surt de Lisboa a un quart de dues de la matinada i que després seguia i segueix encara a Salisbury i a Lourenço Marqués capital de Moçambique.

La primera part d'aquest vol és extremadament singular.

Resulta que els països africans que es troben entremig d'una línia recta entre Lisboa i Luanda o sia Marroc, Mauritània, Senegal, Costa d'Ivori, Ghana, Dahomey, Chad, Níger, Nigèria, Togo, Cameroun etc. etc. senten una animadversió profunda —sincera o per conveniència d'equip— envers Portugal i els tremolosos Transportes Aéreos Portugueses no estan autoritzats a sobrevolar els seus territoris, amb la qual cosa resulta que l'avió a més de no poder fer cap escala, té de donar una marrada de més de 1.400 quilòmetres per damunt de l'Atlàntic.

Això fa que el 707 tingui d'enlairar-se amb les seves ales plenes de «kerosene» de tal manera que els paronestres que habitualment els creguts i els descreguts resen, per dintre, en el moment de desagafar-se l'avió de la pista, en aquesta ocasió es mormolen més precipitadament, perquè s'aixeca tan pesadament que talment sembla que la cosa no ha d'anar bé.

Però només ho sembla. A dos quarts de deu del matí deixem el mar i entrem a Luanda que n'és port.

Jo esperava veure canons, metralladores i soldats per tot arreu. Fins i tot arribava a dubtar de si ens deixarien aterrar o no. Tot eren figuracions. Ni un soldat, ni una arma a la vista. Dos negres estan treballant en el subministre d'un altre avió. Són els primers negres que veiem en tot el viatge. Els hi faig una foto no sé per què. Ells riuen comprensius. L'atmosfera no és pas tensa.

Una hora de descans, per repostar l'avió. L'aeroport no té unes instal·lacions massa modernes. A dintre una mulata ven postals, segells i «souvenirs». Pausadament. Amb la mitja rialla als llavis. No ho podem evitar. Amb una absoluta falta de tacte li diem quelcom així:

—Què... Com va per aquí...?

Ella riu més, un xic socarronament. I respon:

—Sí, ja ho veu. Encara som vius.

—Vaja, vaja. I què? El país està tranquil...?

—Més del que diuen a Europa, sí.

Quan ja han passat mesos, em recordo d'aquestes breus paraules de la mulata de la tenda de souvenirs de l'aeroport de Luanda.

Si la premsa escrigués un xic menys i per damunt de tot no es sentís tan sensacionalista, probablement molts conflictes no es produirien. L'afany de vendre paper fa que no sols s'engreixin les coses que passen, sinó que s'inventin totes les que poden fer efecte, encara que s'hagin de desmentir l'endemà.

Quan escric aquestes ratlles les coses de Luanda han desaparegut de la primera, segona i tercera plana dels diaris i em dono compte que la descolonització de Portugal es produirà inexorablement; però és una cosa molt menys tràgica del que ens volen fer veure, perquè no tots els blancs es volen menjar als negres ni els negres a tots els blancs. Són grans terres amb feble densitat de població i no tothom està disposat a prendre part en una guerrilla on s'hi pot prendre mal.

Al cap de l'hora reglamentària de revituallament tornem a pujar al 707, ara menys carregat de carburant perquè l'etapa és molt més curta.

Volem pel cel de Zàmbia i passem justament per la vertical de Lusaka, la capital, i encara que en principi no comprenem per què és un país especialment antirrhodesià, pensarem tot seguit que pertany a la Commonwealth i això suavitza les coses.

Al començament de la tarda arribem a Salisbury i llencem una darrera mirada al nostre 707 de la T.A.P. on, malgrat totes les restriccions, ens han tractat molt bé.

Hem entrat a Rhodesia amb sorprenent facilitat i això que no teníem visat, cosa que ens fabriquem allà mateix. Els nostres ulls intenten obrir-se més per tal de no perdre detall del que veiem en aquesta terra separatista. Però en realitat no s'observa res de particular i tot té aspecte d'una normalitat absoluta.

Trobem, això sí, més negres que a Luanda, però si no arribéssim amb l'atenció afuada i l'observació esmolada potser ni ens n'haguérem adonat.

Aquí no hi ha «apartheid» i la gent va i ve amb tota naturalitat sota un cel pregonament blau i una atmosfera tan clara, que pel nostre país no en tenim ni record.